

İş Uyuşmazlıklarına İlişkin İbra Hükümü İçeren Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Arabuluculuğa Elverişlilik Bakımından Değerlendirilmesi*

Asiye ŞAHİN EMİR**

Büşra KAZMAZ TEPE***

Öz: İhtiyarî bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olan arabuluculuk 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu ile belirli iş uyuşmazlıkları bakımından zorunlu hâle gelmiştir. Arabuluculuk sonunda düzenlenen anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilebilmesi için mahkeme anlaşmanın içeriğinin tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği işler arasında yer alıp almadığı ve cebri icraya elverişli olup olmadığı hususlarıyla sınırlı olarak inceler ve bu şerhi içeren anlaşma belgesi, ilâm niteliğinde belge sayılır. Arabuluculuk faaliyeti sonucunda yapılan anlaşma niteliği itibarıyla bir maddi hukuk sözleşmesidir. Arabuluculuğa elverişli olan hâller maddi hukukun, taraflara uyuşmazlık konusu üzerinde serbestçe tasarrufta bulunma yetkisi verdiği hâller olarak tanımlanır. Çalışmada genel olarak arabuluculuğa elverişlilik belirtildikten sonra iş uyuşmazlıkları bakımından arabuluculuğa elverişlilik ele alınmıştır. İş uyuşmazlıklarına ilişkin arabuluculuk anlaşma belgesinin hukukî niteliği tespit edilerek, arabuluculuğa elverişlilik bakımından değerlendirilmiştir. Anlaşma belgesi sadece ibra sözleşmeleri bakımından incelenmeyip ibra ile karıştırılma ihtimali bulunan sulh ve ikale sözleşmeleri de incelenmiştir. İbra hükümü içeren anlaşma belgesinin maddi hukuktaki geçerlilik ve/veya şekil şartlarını taşıması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu arabuluculuk, sulh sözleşmesi, arabuluculuğa elverişlilik, ibraname, icra edilebilirlik şerhi.

* Makale Geliş Tarihi: 19.01.2018

** Arş. Gör. Pamukkale Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi Endüstri İlişkileri Bölümü. İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı.

*** Arş. Gör. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı

Evaluation of Agreement Arranged As a Result of Mediation Related to Labour Disputes Which Contains an Acquittance in Terms of Favorability to Mediation

Abstract: Mediation which is an optional alternative dispute resolution method has become mandatory for certain labour disputes by the entrance into force of Law No. 7036 on Labour Courts. The Court examines confinedly the content of the agreement in terms of favorability to mediation and enforcement. If the court adds an annotation, agreement resulting from mediation has becomes a document like copy of the judgement. Agreement resulting from mediation is a substantive law contract by nature. Situations favorable to mediation is defined as the situations that the substantive law gives to parties authority the substantive law to agree on the issue of dispute. In the study, after the generally favorable to mediation was explained, the favorable to mediation was discussed in terms of labour disputes. This study also determines legal status of agreement resulting from mediation related to labour disputes and evaluates it in terms of favorable to mediation. The agreement has been examined not only in terms of acquittance, but has also been examined in terms of termination by mutual agreement and settlement agreement which are likely to be confused with acquittance. The study reveals that settlement agreement that contains acquittance must have validity and/or form conditions in substantive law.

Key Words: Mandatory mediation, settlement agreement, favorability to mediation, acquittance, executability annotation.

Giriş

7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun¹(İşMK) yürürlüğe girmesiyle beraber ihtiyarî bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olan arabuluculuk belirli iş uyuşmazlıkları bakımından 01.01.2018 tarihinden itibaren zorunlu hâle gelmiştir. Aynı Kanun ile Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun²(HUAK) bazı hükümlerinde de değişiklik yapılmıştır. Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması hâlinde, üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmayacağına ilişkin düzenleme Kanundaki en önemli değişikliklerden bir tanesidir. Bu değişiklikten sonra arabuluculuk sürecinin hukuka uygun olarak işletilip işletilmediği, süreç sonunda anlaşmaya varılmışsa anlaşma belgesinin varlığı, içeriği ve hukukî niteliğinin belirlenmesi muhtemel hak kayıplarını engellemek için büyük öneme sahip olmuştur.

---

¹ Kanun No: 7036, Kabul Tarihi; 12.10.2017, RG., 25.10.2017, S. 30221.

² Kanun No: 6325, Kabul Tarihi; 7.6.2012, RG., 22.6.2012, S. 28331.

Çalışmanın konusunu belirlemede değişiklikten önce verilmiş olan Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 08.12.2016 tarih ve 25300/21744³ sayılı kararı etkili olmuştur. Çalışmada anlaşma belgesi sadece İbra sözleşmesi bakımından incelenmeyip İbra sözleşmesi ile benzer özellikleri bulunan sulh ve ikale sözleşmeleri de incelenerek söz konusu karardan daha geniş bir içerik oluşturulmuştur. Bu sebeple ilgili olduğu başlık altında bu karara yer verilip karara konu olay ile ilgili değerlendirmeler de yapılacaktır.

Genel Olarak Arabuluculuğa Elverişlilik

Arabuluculuk, tarafsız bir üçüncü kişinin, anlaşmazlığa düşmüş tarafların üzerinde anlaşma sağlayacakları bir çözüme ulaşmalarında, yardımcı olma süreci olarak tanımlanmaktadır⁴. Arabuluculuk kurumunun amacı taraflara müzakere ortamı sağlayarak uyuşmazlık konusunun taraflarca çözüme kavuşturmasını sağlamaktır. Bu şekilde hem zaman ve masraflardan tasarruf edilir hem de toplumsal barış sağlanmış olur. Genel olarak anlaşmazlık çözümü için başvurulanan arabuluculuğa, uyuşmazlıkların önlenmesi, sözleşme müzakereleri, mevcut sözleşme hükümlerinde değişiklik, mevcut sözleşmelerin sona erdirilmesi gibi durumlarda da başvurulabilir⁵. Kural olarak arabuluculuk iradi olma esasına dayanır. Arabuluculukta iradilik, sürecin başlatılması, devam ettirilmesi ve sona erdirilmesi aşamalarında kendini gösterir⁶. İş Mahkemeleri Kanunu'nda yapılan değişiklikle birlikte belli iş uyuşmazlıkları bakımından, arabuluculuk sürecinin başlatılması konusundaki iradilik ilkesinden vazgeçilmiştir. Sayılan uyuşmazlıklar bakımından arabuluculuğa başvurmak bir dava şartı olarak düzenlenmiştir. Ancak bu tür uyuşmazlıklar bakımından arabuluculuk sürecini başlatmak zorunlu olsa da sürecin devamı ve bir anlaşmayla sonuçlanıp sonuçlanmaması tarafların iradelerine

³ "...Bu düzenleme nedeni ile işveren ve işçi arasında, işçilik alacakları konusundaki uyuşmazlığa ilişkin arabuluculuk tutanağının düzenlendiği tarih ve İbra beyanının içeriği dikkate alındığında, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri bir zamanda uyuşmazlık konusu olmadan ve işçinin başvurusu bulunmadan İbra niteliğinde arabuluculuk tutanağı düzenlemişlerdir. Alınan bu İbra niteliğindeki tutanak, tarih ve içeriği itibari ile arabuluculuğa ve niteliği itibari ile de cebri icraya elverişli değildir. (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim Tarihi: 12.11.2017)

⁴ **Yazıcı Tıktık**, Çiğdem: Arabuluculukta Gizliliğin Korunması, İstanbul 2013, s. 8-9, **Kekeç**, Elif Kısmet: Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler, Ankara 2014, s. 23 vd.; **Özbek**, M. Serdar: Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, C. I, 4. Baskı, Ankara 2016, s. 592; **Günay**, C. İlhan: İş Yargısı ve Arabuluculuk, Ankara 2017, s. 87, 88.

⁵ **Özbek**, s. 594.

⁶ **Özmumcu**, Seda: Uzak Doğu'da Arabuluculuk Anlayışı İle Türk Hukuk Sistemindeki Arabuluculuk Kurumuna Genel Bir Bakış, İstanbul 2013, s. 299 vd.; **Yazıcı Tıktık**, s. 35 vd.; **Özbek**, M. Serdar: Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, C. II, 4. Baskı, Ankara 2016, s. 1181.

bağlıdır⁷. Eğer arabuluculuk süreci anlaşma ile sonuçlanmışsa, tarafların ve arabulucunun imzalarını içeren bir anlaşma belgesi düzenlenir. Anlaşma belgesinin kapsamı taraflarca belirlenir. Anlaşılan hususlarda dava açılmaz (HUAK md. 18).

Arabuluculuk faaliyeti sonucu hazırlanan anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilebilmesi için mahkemenin, anlaşma içeriğini tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği işler arasında yer alıp almadığı ve cebrî icraya elverişli olup olmadığı hususlarıyla sınırlı olarak incelemesi gerekir. İcra edilebilirlik şerhi içeren anlaşma, ilâm niteliğinde belge sayılır (HUAK md. 18).

Yabancılık unsuru içerenler de dâhil olmak üzere tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan hukuk uyuşmazlıkları arabuluculuğa elverişlidir. Ancak aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir (HUAK md. 1/2). 12 Ekim 2017 tarihli değişiklikten önceki Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 17. maddesinin birinci fıkrasının d bendinde hukukî uyuşmazlığın 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu⁸ gereğince, uzlaşma kapsamına girmeyen bir suçla ilgili olduğunun tespit edilmesi hâlinde, uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmaması nedeniyle arabuluculuğun sona ereceği düzenlenmişti. 12 Ekim 2017 tarihli değişiklikle birlikte artık uzlaşma kapsamına girmeyen bir suçla ilgili özel hukuka ilişkin uyuşmazlıklar da arabuluculuk kapsamına alınmıştır⁹.

Maddi hukukun, taraflara uyuşmazlık konusu üzerinde anlaşarak serbestçe tasarrufta bulunma yetkisi vermediği hâller arabuluculuğa elverişli değildir. Bu nedenle velayet, boşanma¹⁰ ve ayrılık davaları, soy bağı ile ilgili davalar, kamu düzenini ilgilendiren çekişmesiz yargı işleri arabuluculuğa elverişli değilken, alacak davasına konu olan uyuşmazlıklar, tazminat istemleri, taşınır, taşınmaz mallara ilişkin uyuşmazlıklarda taraflar uyuşmazlık konusu üzerinde sulh ve kabul yolu ile serbestçe tasarruf edebileceğinden maddi hukukta öngörülmüş şekil koşullarına uymak kaydıyla arabuluculuk sözleşmesinin yapılması mümkün olacaktır¹¹.

⁷ Zorunlu arabuluculukta arabulucu kural olarak büro tarafından ve komisyon başkanlıklarına bildirilen listeden seçilir. Ancak işçi ve işveren listede yer alan herhangi bir arabulucu üzerinde anlaşmışlarsa sadece o kişi arabulucu olarak görevlendirilir. (*Günay*, s. 105, 106.).

⁸ Kanun No: 5721, Kabul Tarihi; 04.12.2004, RG., 17.12.2004, S. 25673.

⁹ İş Mahkemeleri Kanunu 23. madde gerekçesi, (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss491.pdf>, s. 19.), (Erişim Tarihi: 05.12.2017).

¹⁰ Boşanma davasında eşlerin anlaşabilecekleri, tazminat ve nafaka konuları arabuluculuğa elverişlidir. Bkz., *Pekcanitez*, Hakan: “Tasarı Üzerine Genel Tartışma ve Değerlendirme”, Medeni Usûl Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı VI, Medeni Usûl ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı VI, İzmir Çeşme 19-20 Ekim 2007, s. 296.

¹¹ *Özekes*, Muhammet: Pekcanitez Usûl Medenî Usul Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017, (Pekcanitez Usûl), s. 2828, 2829; *Taşpolat Tuğsavul*, Melis: Türk Hukukunda Arabuluculuk (6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıkları Arabuluculuk Kanunu Çerçevesinde), Ankara 2012, s. 92.

Uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olabilmesi için kamuyu ilgilendirmeyen, emredici nitelikte genel kurallarla düzenlenmemiş ve kişiye sıkı sıkıya bağlı olmaması nedeni ile vazgeçilebilen türden bir hak olması ve söz konusu hakkın cezaî değil hukukî sonuçlarının bulunması gerekir. Kişinin “*serbestçe tasarruf edebileceği işler*” kavramı, maddi hukukta yer alan “*sözleşmenin sınırlanması ilkesi*” ile paralel bir düzenlemedir. Arabuluculuk sonucunda yapılacak sözleşme, Anayasa’da yer alan temel ilkeler ışığında, Türk Borçlar Kanunu’nun¹² (TBK) 27. maddesi ile Türk Medeni Kanunu’nun¹³ 23. maddesine uygun olmak zorundadır. Belirtilen maddelerde yer alan ilkelere göre sözleşmeler; kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine kişilik haklarına aykırı, konu bakımından imkânsız olamaz ve kişi hak ve fiil ehliyetini kısıtlayamazlar¹⁴.

Hangi hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculuğa elverişli olacağı hususunda Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun tahkime elverişlilikle paralel bir düzenlemeye gittiğini ileri sürenler¹⁵ olsa da kanımızca bu doğru bir tespit olmaz. Çünkü Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun¹⁶ (HMK) 408. maddesine göre, iç tahkim bakımından taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin olan ya da iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir. Taşınmazlara ilişkin mülkiyet, intifa, irtifak, ipotek gibi konulara ilişkin uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir, ancak taraflar kanunun öngördüğü *geçerlilik ve şekil koşulları içinde* serbestçe sözleşme yapabileceğinden taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar kanunun öngördüğü geçerlilik ve şekil koşulları içinde arabuluculuğa elverişlidir.

Arabuluculuk sonunda hazırlanan anlaşma belgesi borçlar hukukuna hâkim olan irade özerkliği ilkesi çerçevesinde hazırlanır. İrade özerkliği, sözleşme özgürlüğü, eşitlik ilkesi ve şekil serbestisi ilkelerini içerir¹⁷. İrade özerkliği ilkesinin istisnaları, diğer bir deyişle sözleşme özgürlüğü, eşitlik ilkesi ve şekil serbestisi ilkelerinin istisnaları arabuluculuk sonunda taraflarca hazırlanan anlaşma belgesinin sınırlarını belirler. Anlaşma belgesinin arabuluculuğa elverişli olup olmadığı belirlenirken kanımızca konu bakımından elverişlilik ve şekil bakımından elverişlilik incelemesi yapılmalıdır. Bu bakımdan içerik itibarıyla tarafların üzerinde anlaşamayacakları bir konu üzerinde düzenledikleri anlaşma belgesi arabuluculuğa

¹² Kanun No: 6098, Kabul Tarihi; 11.01.2011, RG., 04.02.2011, S. 27836.

¹³ Kanun No: 4721, Kabul Tarihi; 22.11.2001, RG., 08.12.2001, S. 24607.

¹⁴ **Semizoğlu**, Hakan: “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Yasa Tasarısı Kapsamında, Tarafların Üzerinde Serbestçe Tasarruf Edebilecekleri İş veya İşlemlerden Doğan Özel Hukuk Uyuşmazlıkları”, İstanbul Barosu Dergisi, Y. 2008, C. 82, S. 5, s. 2411, 2412. “*Anlaşmanın içeriğinde emredici hükümlere veya kamu düzenine aykırı bir durum söz konusu ise anlaşmaya icra edilebilirlik serbi verilmeyecektir*” (**Özekes**, Pekcanitez Usûl, s. 2846).

¹⁵ **Kıyak**, Emre: “Arabuluculuk Sonunda Ulaşılan Anlaşma Belgesinin Hukukî Niteliği”, TAAD, Y. 6, S. 21, Nisan 2015, s. 526.

¹⁶ Kanun No: 6100, Kabul Tarihi; 12.01.2011, RG., 04.02.2011, S. 27836.

¹⁷ **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara 2015, s. 16.

elverişli olmadığı gibi tarafların içerik itibarıyla anlaşabilecekleri bir konuya ilişkin olarak kanunun öngördüğü şekilde düzenlemedikleri anlaşma belgesi de arabuluculuğa elverişli değildir. Yani şekil kuralları da tarafların üzerinde anlaşarak değiştirebilecekleri hususlar arasında yer almaz. Örneğin bir taşınmazın devrine ilişkin olarak taraflar serbestçe anlaşma yapabileceğinden arabulucuya başvurabilirler. Taşınmaz devrine ilişkin uyuşmazlıklar konu itibarıyla arabuluculuğa elverişlidir. Ancak bu anlaşmanın geçerli olabilmesi için tapuda yapılması gerekir. Tapuda yapılmamış anlaşma belgesi için icra edilebilirlik şerhi talep edilmişse, şekil kuralları tarafların üzerinde anlaşarak serbestçe değiştirebileceği hususlar arasında yer almadığından dolayı söz konusu anlaşma belgesi şekil bakımından arabuluculuğa elverişli kabul edilmeyip bu talep reddedilmelidir.

İş Uyuşmazlıkları Bakımından Arabuluculuğa Elverişlilik

İşçi ile işveren arasında çıkan ve iş mahkemelerinde dava açmayı gerektiren uyuşmazlıklar, genellikle iş ilişkisinden veya iş akdinin feshinden kaynaklanan alacak ve tazminat, iş güvencesi olan işyerleri bakımından işe iade istemleridir. İşçinin, ücret alacağı, fazla mesai ücreti alacağı, yıllık ücretli izin alacağı, hafta tatili ve genel tatil ücreti alacağı ile ihbar ve kıdem tazminatı alacaklarına ilişkin talepleri arabuluculuğa elverişli olduğu gibi işçi veya işverenin iş ilişkisi kapsamında birbirlerine hakaret etmelerinden kaynaklanan ya da işçinin işyerindeki işverene ait mal ve malzemelere zarar verilmesinden doğan tazminat talepleri de arabuluculuğa elverişlidir¹⁸. İşçinin iş kazasından doğan tazminat alacağı zorunlu arabuluculuk¹⁹ kapsamında olmasa da ihtiyari olarak arabuluculuğa elverişlidir (İşMK md. 3). Hizmet tespit davalarının konusunu teşkil eden belli bir zaman aralığındaki iş ilişkisinin tespiti konusunda ise taraflar üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri için, bu konuda anlaşamazlar. Bu nedenle hizmet tespit davasının konusunu teşkil eden durumlar arabuluculuğa elverişli değildir.

Taraflar belli bir uyuşmazlık konusunu anlaşarak çözüme kavuşturmak amacıyla arabuluculuğa başvurur. Ancak yukarıda belirttiğimiz gibi emredici hukuk kurallarının aksi sözleşme ile kararlaştırılmayacağından bu hükümler sözleşme özgürlüğünü dolayısıyla anlaşma belgesinin içerik ve şeklini sınırlar. Uyuşmazlık konusunun arabuluculuğa elverişli olup olmadığını belirlemek için sözleşme özgürlüğünün sınırlarının aşıp aşılmadığını tespit etmek gerekir. Arabuluculuk sonunda imzalanan anlaşma belgesi iş uyuşmazlıkları bakımından iş hukukunda emredici kurallara verilen anlamın genel hükümlerden farklı olması sebebiyle ayrı

¹⁸ Verilen örnekler aynı zamanda zorunlu arabuluculuk kapsamındadır. (*Günay*, s. 108).

¹⁹ İş Hukuku'nda arabuluculuğun zorunlu olmasına ilişkin eleştiriler için bkz., *Güzel*, Ali: "İş Mahkemesi Kanunu Tasarısı Taslağı Hakkında Bazı Aykırı Düşünceler!", Çalışma ve Toplum Dergisi, S. 50, 2016, s. 1131-1146.

bir öneme sahiptir. İş mevzuatında yer alan kuralların büyük çoğunluğu nispi emredici niteliktedir. Bu hükümler işçi hakları bakımından bir alt sınır çizmekte, sözleşmelerle *-dolayısıyla anlaşma belgeleriyle-* bu sınırın altına inilememektedir²⁰. Bununla birlikte iş mevzuatında nispi emredici hükümlere göre daha az sayıda da olsa mutlak emredici hükümlere de yer verilmiştir. Bu hükümlerin işçi lehine de olsa sözleşmelerle *-dolayısıyla anlaşma belgeleriyle-* değiştirilmeleri mümkün değildir.

Arabuluculuk faaliyeti tarafların, uyuşmazlık konularının nasıl çözüleceğine ilişkin anlaşmaya varması hâlinde sona ererse, düzenlenen anlaşma belgesi sulh sözleşmesi niteliğinde olabileceği gibi başka tür bir sözleşme niteliğinde de olabilir. Örneğin, söz konusu belge alacağın temliki, alacağı talep etmeme taahhüdü, menfi borç ikrarı, ikale ve ibra sözleşmesi niteliğinde olabilir. İş uyuşmazlıklarına ilişkin arabuluculuk anlaşma belgesinin hangi durumlarda ibra sözleşmesi niteliğinde olacağı ve eğer ibra sözleşmesi niteliğinde ise, Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinde iş sözleşmelerinin ibra sözleşmesi ile sona erdirilmesi durumunda aranan şekil şartlarının arabuluculuk belgesinde yer alması gerekip gerekmediği sorusu cevaplanmalıdır. Bu nedenle de öncelikle ibra sözleşmesini daha sonra da ibra sözleşmesi ile benzer özellik taşıyan sözleşme türlerini ele alacağız.

İbra Sözleşmesi

Hayatın her alanında kişiler arasında borç ilişkisi doğar ve bir şekilde sona erer. Alacaklı ile borçlu arasında yapılan ve alacaklının alacak hakkından kısmen veya tamamen vazgeçmesi sonucu, borçluyu söz konusu edimi yerine getirme borcundan kurtaran sözleşme ibra sözleşmesidir²¹. İbra alacaklının alacak hakkını ortadan kaldırdığı için borcu sona erdiren bir tasarruf işlemidir²². İsviçre Borçlar

²⁰ 9.HD, 10.4.1970, 101/3487 (*Süzek*, Sarper: İş Hukuku, 14. Baskı, Ankara 2017, s. 36).

²¹ *Süzek*, s. 799; *Mollamahmutoglu*, Hamdi/*Astarlı*, Muhittin/*Baysal*, Ulaş; *İş Hukuku Ders Kitabı*, Cilt: 1, Bireysel İş Hukuku, Ankara 2017, (İş Hukuku Ders Kitabı), s. 414; *Eren*, Fikret: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2014, s. 1270; *Oğuzman*, Kemal/*Öz*, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanununa Göre Güncellenip Geliştirilmiş 12. Baskı, C. 1, İstanbul 2014, s. 554; *Kılıçoğlu*, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Genişletilmiş 18. Baskı, Ankara 2014, s. 846; *Çil*, Şahin: Türk Borçlar Kanunu Hükümleri ve Yargıtay İlke Kararlarına Göre İş Hukukunda İbraname İş Hukukunda Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara 2013, (İbraname), s. 17-18; *Keser*, Hakan; "İş Hukukunda İbraname Uygulamaları", Kamu-İş, C. 5 Temmuz 1999, S.1, s.101; *Şen*, Murat; "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre İş Hukukunda İbra Sözleşmesi", Sicil İş Hukuku Dergisi, S. 24, Aralık 2011, s. 75; *Aydoğdu*, Murat: "Hizmet Akdinin Sona Ermesine İlişkin Olarak İbraname", Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.1, Ocak 2002, s. 712.

²² *Von Tuhr*, Andreas: Borçlar Hukuku, C.2, Tercüme Eden Cevat Edege, İstanbul 1953; s. 698; *Turanboy*, K. Nuri: İbra Sözleşmesi, Ankara 1998, s. 55; *Eren*, s. 1271; *Doğan*, Mürsel: "Türk İş Hukukunda İbra Sözleşmesi", Yargıtay Dergisi, C. 5, S. 1, s. 181; *Oğuzman/Öz*, s. 577; *Çil*, İbraname, s. 9; *Astarlı*, Muhittin: İş Hukukunda İkale (Bozma

Kanunu'nun 115. maddesine göre, borç münasebeti, kanun hükmüne veya tarafların iradesine ilişkin bir şekilde bağlı olarak meydana gelse bile, doğan alacak hiçbir şekilde uymaksızın yapacakları bir anlaşma ile tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabılır²³.

Alman Medeni Kanunu'nun (Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)) 397. paragrafında İbra kurumuna yer verilmiştir. Kanundaki düzenlemeye göre, alacaklı, bir sözleşme ile borçlunun borç yükümlülüğünü sona erdirebilir.

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'ndan²⁴ farklı olarak, İbra sözleşmesi borçların ve borç ilişkisinin sona erme sebepleri arasında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 132. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre, borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekilde bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekilde bağlı olmaksızın yapacakları İbra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabılır. Kanun koyucu hizmet sözleşmelerindeki İbra uygulamalarına ilişkin 420. maddede ayrı bir düzenleme yapmıştır.

İbra sözleşmesiyle, alacak ve borç kesin olarak ortadan kalkmaktadır. İbra tamamen ya da kısmen olabilir²⁵. İbra sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa asıl alacak ile birlikte, fâiz, rehin, cezaî şart gibi fer'î haklar da sona erer²⁶.

Çalışma hayatına baktığımız zaman, İbra sözleşmesi genellikle iş sözleşmesinin sona ermesinde, işçinin ücret, tazminat ve bunun gibi alacaklarına ilişkin olarak karşımıza çıkmaktadır²⁷.

İş Hukukunda İbra Sözleşmeleri

İş hukukunda İbra sözleşmesi işçinin (alacaklının), işverene (borçluya) karşı sahip olduğu bir veya birden çok alacağını ortadan kaldıran İki taraflı bir hukukî işlem olarak karşımıza çıkmaktadır²⁸.

Sözleşmesi), 1. Baskı Turhan Kitapevi, Ankara 2013, s. 43; **Ertekin**, Özkan: Açıklamalı-İçtihatlı, İş Hukukunda İbra, Ankara 2007, s. 48.

²³ Bkz., **Becker**, Hermann: İsviçre Medeni Kanun Şerhi, C. IV, Borçlar Kanunu, I. Kısım, Genel Hükümler, Fasikül (Çev. Saim Özkök) içinde, Ankara 1972, s. 72.

²⁴ Kanun No: 818, Kabul Tarihi; 22.04.1926, RG., 29.04.1926, S. 366. Mülga 818 sayılı Kanunda İbra sözleşmesine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktaydı.

²⁵ **Eren**, s. 1372; **Doğan**, s. 163; **Oğuzman/Öz**, s. 558; **Kılıçoğlu**, s. 847; **Çil**, İbraname, s. 55; **Çil**, Şahin: "İş Hukukunda İbra Sözleşmesi", Yargıç Resul Aslanköylü'ye Armağan, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 2004, C.7, S.3, (İş Hukukunda İbra Sözleşmesi), s. 134; **Aydoğdu**, s. 714.

²⁶ **Eren**, s. 1273; **Oğuzman/Öz**, s. 559; **Kılıçoğlu**, s. 848; **Çil**, İbraname, s. 56.

²⁷ **Özdemir**, Erdem: "6098 Sayılı Borçlar Kanunu'nun İş Sözleşmesinin Sona Ermesine İlişkin Hükümlerine Eleştirel Bakış", Sicil İş Hukuku Dergisi, S. 24, Aralık 2011, (Eleştirel Bakış) s. 111; **Keser**, s. 102; **Şen**, s. 75.

²⁸ **Eyrenci**, Öner: "Ücret ve İşin Düzenlenmesi Açısından Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi (1979-1983), İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Milli Komitesi Yayını, İstanbul 1985, s. 237.

Türk Borçlar Kanunu'nun 132. maddesinde ibra sözleşmelerine ilişkin temel prensip getirilmekle birlikte “*ceza koşulu ve ibra*” başlıklı 420. maddesinde iş ilişkilerinde yapılacak olan ibra sözleşmelerine ilişkin önemli bir yenilik getirmiştir. İbra sözleşmesi, TBK'nın 132. maddesi uyarınca herhangi bir geçerlilik şekline tabi tutulmamıştır. Ancak, işçilik alacaklarına ilişkin ibra sözleşmesinin geçerliliği TBK'nın 420. maddesinde belirli şartlara tabi tutulmuştur. Kanunun 420. maddesindeki düzenleme sadece 4857 sayılı İş Kanunu²⁹ kapsamında çalışanlara değil, 854 sayılı Deniz İş Kanunu³⁰, 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun³¹ ve Türk Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümleri çerçevesinde çalışan işçilerin hepsini kapsamaktadır³². İş hukukuna ilişkin genel ve özel kanunlarda bu konuya ilişkin ayrı bir düzenleme bulunmamasından ve düzenleme yeni tarihli genel bir düzenleme olduğundan dolayı tüm iş ilişkilerinde uygulama alanı bulacaktır³³.

Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinin 2. ve 3. fıkralarına göre, “İşçinin işveren den alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibraname kesin olarak hükümsüzdür. Hakkın gerçek tutarda ödendiğini ihtiva etmeyen ibra sözleşmeleri veya ibra beyanını muhtevi diğer ödeme belgeleri, içerdikleri miktarla sınırlı olarak makbuz hükmündedir. Bu hâlde dahi, ödemelerin banka aracılığıyla yapılmış olması zorunludur.” Hükümden de anlaşılacağı üzere iş hukuku açısından işçi alacaklarına özgü olmak şartıyla ağırlaştırılmış şekil şartları getirilmiştir. Kanun koyucunun iş hukuku kapsamında yapılacak olan ibra sözleşmelerini bu kadar sıkı şartlara tabi tutmasındaki amaç, işveren karşısında zayıf olan işçiyi korumaktır.

İbra Sözleşmesinin Unsurları

Genel Olarak

İbra Sözleşmesine Konu Olacak Bir Borcun Varlığı

İbra sözleşmesinin yapılabilmesi için öncelikle bir alacak/borç ilişkisinin varlığı gerekmektedir. Ayrıca ibra sözleşmesine konu olan alacağın doğmuş olması gerekir. Yargıtay'ın da kararlarında belirttiği gibi ibra sözleşmesi varlığı tartışmasız alacaklar

²⁹ Kanun No: 4857, Kabul Tarihi; 22.05.2003, RG., 10.06.2003, S. 25134.

³⁰ Kanun No: 854, Kabul Tarihi; 20.04.1967, RG., 29.04.1967, S. 12586.

³¹ Kanun No: 5953, Kabul Tarihi; 13.06.1957, RG., 20.06.1952, S. 8140.

³² *Mollamahmutoglu/Astarlı/Baysal*, İş Hukuku Ders Kitabı, s. 414; *Çil*, İbraname, s. 42-43; *Çil*, İş Hukukunda İbra Sözleşmesi, s. 131; *Astarlı*, Muhittin: “İkale İçeriğinde Yer Alan İbra Hükümlerinin Geçerliliği Sorunu”, Sicil İş Hukuku Dergisi, S. 34, (İbra Hükümleri), s. 43.

³³ *Mollamahmutoglu/Astarlı/Baysal*, İş Hukuku Ders Kitabı, s. 414.

için yapılabilir³⁴. Yargıtay 7. HD. 2015/10388 esas 2015/7783 sayılı kararına göre, “İbra sözleşmesi, varlığı tartışmasız olan bir borcun sona erdirilmesine dair bir yol olmakla, varlığı şüpheli ya da tartışmalı olan borçların ibra yoluyla sona ermesi mümkün değildir. Bu nedenle, işçinin hak kazanmadığı ileri sürülen bir borcun ibraya konu olması düşünülemez³⁵.” İleride ortaya çıkabilecek olan alacak ibra sözleşmesine konu olamaz.

Tarafların İbra Sözleşmesinin Yapılması Konusunda Anlaşmaları

Diğer borçlar hukuku sözleşmelerinde olduğu gibi ibra sözleşmesi de tarafların birbirine uygun irade beyanları ile oluşmaktadır³⁶. Bu nedenle de ibra sözleşmesinin varlığından söz edebilmek için bir icap ve kabulün varlığı şarttır. İcabin alacaklı (işçi) ya da borçlu (işveren) tarafından yapılması mümkündür. İşverenin (borçlunun) önceden hazırlayıp alacaklıya (işçiye) sunduğu ibraname metni icap olarak nitelendirilebilir. İşçinin de işverene yönelttiği alacağından vazgeçtiğine dair açık ve kesin irade beyanı da icap olarak nitelendirilmektedir³⁷.

Alacaklı (işçi) ibra iradesini açık bir şekilde beyan edebileceği gibi, örtülü olarak da beyan edebilir³⁸. Borçlu da (işveren) kabul beyanını açık ve zımnî olarak verebilir. Alacaklının borçluya borç senedini iade etmesi veya makbuz vermesi ya da borçlunun, alacaklının ibra beyanı karşısında susması örtülü irade beyanıdır³⁹. Ancak şunu önemle belirtmek gerekir ki, yapılacak olan ibra sözleşmesi borçlu yararına değilse, susma tek başına örtülü irade beyanı olarak kabul edilemez⁴⁰.

İş Hukukunda İbra Sözleşmesinin Geçerlilik Unsurları

Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesindeki düzenlemeden önce iş hukukunda ibra sözleşmeleri için gerekli koşullar Yargıtay içtihatları ile şekillenmiştir⁴¹. Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinde işçilik alacaklarına dair ibra sözleşmelerinin geçerliliğine ilişkin içtihatlarda ileri sürülen koşullar dikkate alınmış, bunun da ötesine geçilerek ibra sözleşmelerinin geçerliliği daha sıkı şartların varlığına bağlanmıştır. Kanunda işçi alacaklarına ilişkin ibra sözleşmelerinin geçerli olması için beş şart öngörülmüş, kanun bu şartların kümülatif olarak bir arada olmasını aramıştır. Söz konusu şartları taşımayan ibra sözleşmesi geçersiz sayılmıştır⁴².

³⁴ 9 HD. 06.10.2011, 40319/35307, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, (Erişim Tarihi: 7.12.2017).

³⁵ <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>, (Erişim Tarihi: 7.12.2017).

³⁶ *Eren*, s. 1270.

³⁷ *Çil*, İbraname, s. 45.

³⁸ *Von Tuhr*, s. 696-697; *Eren*, s. 1272; *Doğan*, s. 169; *Çil*, İbraname, s. 45.

³⁹ *Eren*, s. 1272; *Turanboy*, s. 58.

⁴⁰ *Eren*, s. 1272.

⁴¹ Bu konuda daha geniş bilgi için bkz., *Özdemir*, Eleştirel Bakış, s. 111 vd.

⁴² Daha geniş bilgi için bkz., *Süzek*, s. 800-802; *Çil*, Şahin: “6098 Sayılı Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde İş Hukukunda İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, S. 21, Mart 2011, (İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği), s. 78-81; *Mollamahmutoğlu*,

İbra Sözleşmesinin Yazılı Olması

İş hukukunda yapılacak olan ibra sözleşmesinin şekline ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nda açıkça yazılı şekil şartı geçerlilik koşulu olarak öngörülmüştür⁴³. Kanunda ayrıca bir düzenleme bulunmaması nedeniyle ibra sözleşmesinin geçerliliği bakımından adi yazılı şekil yeterlidir⁴⁴. Uygulamada noter huzurunda ibra sözleşmelerinin yapıldığı da görülmektedir. Buradaki amaç ileride ibra sözleşmenin düzenleme zamanına ilişkin uyuşmazlıklar ile sözleşmesinin işçinin elinden önceden ve baskı ile alındığına dair iddiaları ortadan kaldırmaktır⁴⁵.

İbra Sözleşmesi Tarihi İtibarıyla İş Sözleşmesinin Sona Ermesinden Başlayarak En Az Bir Aylık Sürenin Geçmiş Bulunması

Türk Borçlar Kanunu'nda ibra sözleşmesinin iş sözleşmesinin sona ermesinden başlayarak en az bir ay sonra düzenlenebileceği öngörülmektedir⁴⁶. Kanunun bu hükmü ile bazı işverenlerin iş ilişkisi devam ederken ve sona ermesinden başlayarak bir aylık süre geçmeden, işçilerin iş güvencesi gibi çeşitli haklardan yararlanmasını engellemeye yönelik olarak çeşitli baskılarla işçilerden ibraname almak yoluna gitmeleri önlenmeye çalışılmıştır⁴⁷. Kuşkusuz feshi izleyen bir aylık süre içinde ibra sözleşmesi yapılmaması ve ödemelerin banka kanalıyla yapılması zorunluluğu

---

Hamdi/**Astarlı**, Muhittin/**Baysal**, Ulaş: İş Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2014, Turhan Yayınevi, (İş Hukuku), s. 1190-1201; **Şen**, s. 77 vd.

⁴³ **Çil**, İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği, s. 79; **Alpagut**, Gülsevil: "Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Devri, Sona Ermesi, Rekabet Yasağı, Cezai Şart ve İbranameye İlişkin Hükümleri", Legal İHSGHD, Y. 2011, C.8, S. 31, (İbraname), s. 956; **Şen**, s. 78; bkz., 9 HD., 14.01.2013, 2010/37130 E., 2013/244 K.

(<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim Tarihi: 17.12.2017).

⁴⁴ **Alpagut**, İbraname, s. 956.

⁴⁵ **Özdemir**, Erdem: "İş Hukukunda İbraname Uygulamaları", Sicil İş Hukuku Dergisi, S.5, Mart 2007, (İş Hukukunda İbraname), s. 39; **Çil**, İbraname, s. 29; **Çil**, İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği, s.79; **Şen**, s. 78.

⁴⁶ 22 HD. 05.06.2017, 2015/15335 E., 2017/13382, "İş ilişkisinde borcun ibra yoluyla sona ermesi ise 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinde öngörülmüştür. Sözü edilen hükme göre, işçinin işverenden alacağına dair ibra sözleşmesinin yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibraname kesin olarak hükümsüzdür. Hakkın gerçek tutarda ödendiğini ihtiva etmeyen ibra sözleşmeleri veya ibra beyanını muhtevi diğer ödeme belgeleri, içerdikleri miktarla sınırlı olarak makbuz hükmündedir. Bu hâlde dahi, ödemelerin banka aracılığıyla yapılmış olması gerekir. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinde, iş sözleşmesinin sona ermesinden itibaren bir ay içinde yapılan ibra sözleşmelerine geçerlilik tanınmayacağı bildirilmiştir."

(<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim Tarihi: 12.12.2017).

⁴⁷ **Süzek**, s. 800.

01.07.2012 tarihinden sonra düzenlenen ibra sözleşmeleri için geçerlidir⁴⁸.

Alpagut'a göre, söz konusu koşul işverenlerin işçi üzerinde baskı kurması bakımından ihbar ve kıdem tazminatı ödemesinin bir aylık sürenin sonuna ertelemesi ve aynı tarihte imzalatması gibi kötüye kullanımlara açıktır. Ayrıca işçinin alacaklarının ödenmesi durumunda bir ay sonra ibra sözleşmesi imzalamaya dair istekli olacağını beklemek de kolay görünmemektedir⁴⁹.

İbra Sözleşmesine Konu Alacağın Türünün ve Miktarının Açıkça Belirtilmesi

İşçinin hak ve alacakları çok sayıda kalemden oluşmaktadır. Bu nedenle de kanunun koyucu ibra sözleşmelerinde alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesini aramıştır. Bu koşul sayesinde, ibra sözleşmesinde işçinin hangi hak ve alacakları bakımından işvereni ibra ettiği açıkça ibra sözleşmesinden anlaşılabilir olacaktır. Alacağın miktar ve türü belirtilmemişse TBK'nın 420. maddesi uyarınca ibra sözleşmesi geçersiz olacaktır. Bu durum 01.07.2012 tarihinden itibaren düzenlenen ve miktar içermeyen ibra sözleşmeleri için geçerlidir.

Ödemenin Noksansız ve Banka Aracılığıyla Yapılması

Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinde ibradan söz edilmiş olsa da gerçekte aradığı ifadadır. Düzenlemeye göre, hak kazanılan işçi alacakları ile ilgili ödeme tam olarak ve bankaya yatırıldıktan sonra, taraflar ibra sözleşmesi yapabilecektir⁵⁰. *Süzek*'e göre, işçinin işverenden alacağının tam olarak ödemesi hâlinde, borç, ibra sözleşmesi ile değil yapılan ödeme yani ifa ile sona ermektedir. Sona ermiş bir borcun da ibra ile tekrar sona erdirilmesi söz konusu olamaz. Türk Borçlar Kanunu'nun 132. maddesi uyarınca ibra borcu tamamen veya kısmen ortadan kaldıran bir sözleşmedir. Oysa 420. maddede yer alan hüküm nedeniyle ibra sözleşmesi borcu sona erdiren değil, sona ermiş bir borcu ispatlayan bir belge niteliği taşır⁵¹. *Çil*'e göre de işçilik alacaklarının tam olarak ödenmesi hâlinde borç ibra değil ifa ile sona erer. İfa için bir ödeme şeklinin kanunda yer alması ve ibra adı

⁴⁸ *Çil*, İbraname, s. 41; 9. HD. 28.2.2012, 2011/34347 E., 2012/6130 K., “...Sözü edilen hüküm 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girecek olup belirtilen tarihten sonra düzenlenen ibra sözleşmeleri için yasal koşulların varlığı aranmalıdır. Başka bir anlatımla 6098 sayılı Borçlar Kanununun yürürlükte olmadığı bir dönem için ibranamenin geçerliliği sorunu, Dairemizin konuyla ilgili ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmelidir. Feshi izleyen bir aylık süre içinde ibraname düzenlenememesi ve ödemelerin banka kanalıyla yapılması zorunluluğu 01.07.2012 tarihinden sonra düzenlenecek ibra sözleşmeleri için geçerlidir.” (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim Tarihi: 12.12.2017).

⁴⁹ *Alpagut*, İbraname, s. 956.

⁵⁰ *Çil*, İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği, s. 80; *Alpagut*, İbraname, s. 957; *Şen*, s. 82.

⁵¹ *Süzek*, s. 801; Aynı yönde bkz., *Özdemir*, Eleştirel Bakış, s. 801; *Çil*, İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği, s. 80-81; *Şen*, s. 82-83; *Odaman*, Serkan: “Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin, 08.12.2016 tarihli, 2016/25300 E., 2016/21744 K. Numaralı İlamının Değerlendirilmesi” DEU Hukuk Dergisi, Şeref ERTAŞ Armağanı, Özel Sayı, İzmir 2017, s. 1762-1763.

altında düzenlenmesi yerinde değildir. Yazara göre, birbirinden farklı iki kurum karıştırılmakta olup, 6098 sayılı Kanunda da aynı yanlış söz konusudur. Çünkü İbra, hak kazanılan tutarın eksiksiz olarak banka yoluyla ödenmesi şartına bağlanmıştır. Böylece İbra ile İfa eşdeğer tutulmuş gibi görünmektedir. Hâlbuki yazara göre, İbra alacağın tatmin edilemeyen sona erme nedenlerinden biridir ve İfadan tamamen farklıdır⁵². Ödemenin banka aracılığıyla yapılmasını öngören düzenlemenin amacı gerçek miktarın işçinin eline geçtiğinin ispat edilmesidir⁵³.

Sulh Sözleşmesi

Taraflar aralarındaki uyuşmazlığı mahkemeye başvurmak zorunda olmadan kendi aralarında anlaşmak suretiyle de sona erdirebilirler. Uyuşmazlıkların bu yöntemle çözülmesi sonucunda mahkemelerin iş yükü azalacak ve taraflar talep ettikleri sonuçlara daha hızlı ve kolay ulaşabileceklerdir⁵⁴.

Sulh sözleşmesi; tarafların aralarında mevcut veya çıkabilecek bir uyuşmazlığı karşılıklı fedakârlıklarda⁵⁵ bulunmak suretiyle son verdikleri sözleşme olarak tanımlanmaktadır⁵⁶. Sulh tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir⁵⁷. Sulh sözleşmesinin yapılabilmesi için tarafların arasında daha önceden mevcut olan

⁵² *Çil*, İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği, s. 67.

⁵³ *Alpagut*, İbraname, s. 957, *Şen*, s. 82; bkz., 9. HD, 13.07.2011, 2009/32873 E., 2011/23974 K., (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim Tarihi: 13.12.2017).

⁵⁴ *Ulusan*, Banu: “Sulh Sözleşmeleri”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı: 2011/2-2012/2, Prof. Dr. Erhan ADAL’a Armağan, s. 975.

⁵⁵ 4.HD, 10.6.1957, 6879/3908 “Sulh iki taraflı borç doğuran akitler grubuna dâhil tam karşılıklı sözleşmedir.” (*Önen*, Ergun; Medeni Yargılama Hukukunda Sulh, Ankara 1972, S. 27). Karşılıklı fedakârlık dava konusu uyuşmazlık üzerinde olabileceği gibi, dava dışı ve davaya yabancı olan birtakım hukukî ilişkilerin sulhun kapsamına dahil edilebileceği de kabul edilmektedir. Geniş bilgi için bkz., *Önen*, s. 49-51.

⁵⁶ *Önen*, s. 2; *Çil*, İbraname, 25; *Alpagut*, Gülsevil: “İş Sözleşmesinin Sona Ermesine İlişkin Sözleşmesel Kayıtlar ve Sözleşmenin Tarafların Anlaşmasıyla Sona Ermesi (İkale Sözleşmesi)”, İstanbul Barosu ve Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarafından Ortaklaşa Gerçekleştirilen 11. İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Toplantısı, 8-9 Haziran 2007, İstanbul: İstanbul Barosu Yayını, (İkale Sözleşmesi), s. 44; *Özdemir*, Erdem: “İkale ve Alternatif Bir Öneri Olarak Sulh Sözleşmesi”, Çimento Endüstrisi İşverenleri Dergisi, C. 27, S.3, Mayıs 2013, (Sulh Sözleşmesi), s. 44; *Yavuz*, Cevdet; Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, İstanbul 2011, s. 14; *Aksu*, Murat: “Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Yenilikler İbra”, Prof. Dr. Aydın Zevkililer’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C. 8, Özel Sayı 2013, s.109; *Ertekin*, s. 61; HGK 15.12.1973, 1972/6-537 E., 1973/1201 K., “...Sulh tarafların aralarındaki uyuşmazlığı karşılıklı iradeleri ile bir sözleşmeye bağlamalarıdır. Bu mahiyeti itibariyle de icap ve kabul ile oluşan sözleşme niteliği taşımaktadır.” (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim Tarihi: 13.12.2017).

⁵⁷ *Önen*, s. 27; *Yavuz*, s. 14.

hukukî bir ilişki bulunmalıdır ve bu hukukî ilişki uyuşmazlığın ya da tereddütün konusunu oluşturmalıdır⁵⁸. Ayrıca sulh sözleşmesinin akdedilebilmesi için herhangi bir davanın açılmış olması şart değildir⁵⁹. Sulh sözleşmesi sadece borç ilişkilerini sona erdirmek için değil, diğer medeni hukuk ilişkilerini sona erdirmek için de yapılabilir. Ayrıca sulh sözleşmesi her zaman tasarruf işlemi niteliğinde olmak zorunda değildir⁶⁰.

Alman Medeni Kanunu'nun 779. paragrafında sulh sözleşmesine ilişkin düzenleme yer almaktadır. Bu hükme göre, "Sulh, tarafların bir hukukî ilişki hakkındaki anlaşmazlık ve belirsizliği karşılıklı fedakârlıklarla ortadan kaldırdıkları sözleşmedir." Bu tanım Türk hukukundaki düzenleme ile örtüşmektedir.

Sulh sözleşmesi, taraflar arasındaki çekişmeli ve tereddütlü hukukî ilişkiyi ortadan kaldırıp, yerine subjektif bir belirlilik koyar⁶¹. Taraflardan biri sulh sözleşmesi ile yeni bir düzene kavuşturulmuş olan eski taleplerini ileri sürdüğünde, diğer taraf yapılmış olan sulh sözleşmesine dayanarak bir def'i ileri sürebilir⁶².

Sulh sözleşmesinde taraflar karşılıklı fedakârlıkta bulunmalıdırlar, söz konusu fedakârlık karşılıklı değilse, sulh sözleşmesinin varlığından değil ibra sözleşmesinden, bir haktan feragatten, bağışlamadan ya da borç ikrarından söz edebiliriz⁶³.

Tarafların sulh sözleşmesi yapmakta iki önemli menfaati bulunmaktadır. Bu menfaatlerden ilki, taraflar aralarındaki hukukî ilişkide tartışmalı ve şüpheli bir durum görüyorsa, bunun giderilmesini usûl hukuku rizikolarına maruz bırakmak istemeyebilir. Tarafların diğer bir menfaati ise, tereddütlü veya çekişmeli konu üzerinde sulh yaparak ileride kendileri için yeni bir güven ilişkisi yaratmaktır⁶⁴. Sulh sözleşmesinin uyuşmazlık hâlinde açılması muhtemel olan bir davayı engellemek ya da açılmış olan mevcut bir davaya son vermek amacıyla yapılması da mümkündür⁶⁵.

Mahkeme içi sulh Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 313. maddesinin 1. fıkrasında tanımlanmıştır. Bu düzenlemeye göre sulh, görülmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşmedir. Sulh henüz dava söz konusu olmadan tarafların uyuşmazlığı anlaşarak kaldırmaları şeklinde de olabilir.

⁵⁸ *Önen*, s. 24; *Yavuz*, s. 14.

⁵⁹ *Turanboy*, s. 44.

⁶⁰ *Turanboy*, s. 44.

⁶¹ *Ulusan*, İlhan: "Maddi Hukuk ve Usûl Hukuku Bakımından Sulh Sözleşmesi", MHAD, 1971/7, s. 162.

⁶² *Ulusan* İ., s. 163.

⁶³ *Yavuz*, s. 14.

⁶⁴ *Turanboy*, s. 43.

⁶⁵ *Alpagut*, İ kale Sözleşmesi, s. 44; *Aydın*, Ufuk: "İş Sözleşmesinin Anlaşma ile Sona Erdirilmesi", Çimento İşveren Dergisi, <http://www.ceis.org.tr/dergidocs/mak1.Pdf>, s. 5. (Erişim Tarihi: 6.12.2017)

Bu şekilde yapılan sulh mahkeme dışı sulh olarak nitelendirilir⁶⁶. Kanunun hükümet gerekçesinde tarafların mahkeme dışında yapacakları sulhun, kuruluş ve etkileri bakımından kural olarak bir maddi hukuk işlemi olduğu belirtilmiştir. Mahkeme dışı sulh borçlar hukukunun konusu olduğundan, bu maddede düzenleme dışı bırakılmıştır. Mahkeme içi sulh, mahkeme dışında yapılan sulhten görülmekte olan bir dava esnasında, bu davayı sonlandırmak için yapılması noktasında ayrılır⁶⁷. Dava açılmadan önce arabuluculuğa başvuru hâlinde, taraflar arabuluculuk yöntemine başvururlar ve anlaşma sağlanırsa bu anlaşmanın niteliğini mahkeme dışı sulhe benzetilebilir. Zira burada yapılan anlaşmanın mahkeme ile bir ilgisi olmayacak; bu anlaşma etkilerini yalnızca maddi hukuk alanında gösterecektir⁶⁸. 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nda arabuluculuk belli türdeki iş uyuşmazlıkları bakımından bir dava şartı olarak öngörüldüğünden biz çalışmamızda daha çok mahkeme dışı sulh konusu üzerinde duracağız.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeden önce sulh sözleşmesi kanunda düzenlenmemiş olması nedeniyle isimsiz sözleşme olarak nitelendirilmekteydi⁶⁹. Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile en azından mahkeme içi sulh için bu nitelendirme geçerliliğini yitirecektir⁷⁰.

İbra Sözleşmesinin Sulh Sözleşmesinden Farkı

Sulh sözleşmesi konu edindiği hukukî ilişkiyi sona erdirme özelliği taşımakta ise, ibrayı da içermektedir. Ancak her mahkeme dışı sulhun ibra sözleşmesi olduğunu söylemek mümkün değildir⁷¹. Sulh sözleşmesi kendisi gibi bir özel hukuk kurumu olan ibra sözleşmesinden farklı özellikler taşır. Sulh sözleşmesi ile ibra sözleşmesi arasındaki en temel fark, sulh sözleşmesinde mutlaka şüpheli ve çekişmeli bir alacağın olması ve karşılıklı tavizlerde bulunulması, ibra sözleşmesinde ise tavizde bulunan kişinin alacaklı olmasıdır⁷². Ayrıca ibra sözleşmesinde genellikle varlığı tartışmasız bir alacak söz konusudur⁷³. Yargıtay'da vermiş olduğu kararlarında ibranın, tartışmasız olan bir alacağın sona erdirilmesine dair bir tasarruf işlemi

⁶⁶ *Atalı*, Murat: Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2017, s. 2033.

⁶⁷ *Tuğsavul*, s. 152.

⁶⁸ *Tuğsavul*, s. 155.

⁶⁹ *Ulusan İ*, s. 156.

⁷⁰ *Ulusan*, s. 997.

⁷¹ *Turanboy*, s. 45; *Çil*, İbraname, s. 12.

⁷² *Çil*, İbraname, s. 26; *Sevimli*, K., Ahmet: "İş Hukukunda İbra ve İkale Sözleşmelerinin Geçerlilik Koşulları Konusundaki Gelişmeler", Sicil İş Hukuku Dergisi, S. 14, Haziran 2009, s. 87.

⁷³ *Çil*, İş Hukukunda İbra Sözleşmesi, s. 135; *Çil*, İbraname, s. 26; *Sevimli*, s. 87; *İzmirlioğlu*, Ayça: "6098 Sayılı Kanuna Göre, İbraname", <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/12-Ay%C3%A7a-%C4%B0ZM%C4%B0RL%C4%B0O%C4%9ELU.pdf>, s. 1465, (Erişim Tarihi: 10.11.2017).

olduğu vurgulamıştır⁷⁴. Diğer önemli bir fark, sulh sözleşmesinin konusunun daha geniş olmasıdır. Sulh sözleşmesinin konusu bir uyuşmazlık olabileceği gibi bir belirsizliğin sona erdirilmesi de olabilir. Bu nedenle de sulh sözleşmesi her zaman borcu sona erdiren bir durum değildir. Bazen tespit niteliğinde olabilir, taraflara yeni yükümlülükler getirebilir, hukukî ilişkiyi değiştirebilir ya da sona erdirebilir⁷⁵.

Bir sulh sözleşmesi yapılaş şekline göre içinde bir ibra hükmünü de bulundurabilir. Gerçekten de taraflar sulh sözleşmesiyle karşılıklı fedakârlıkta bulunurken söz konusu fedakârlık kendini, taraflardan birinin, borçlusunu (taraflardan diğerini) ibra etmesiyle gösterebilir. Böyle bir durumda sulh sözleşmesinin, kendi içinde bir ibra müessesesini de bulundurduğu söylenebilir⁷⁶.

İbra sözleşmesinin hukukî sebebi de çoğunlukla bir sulh sözleşmesi olur. Sulh sözleşmesinin borç doğuran bir sözleşme olması sebebiyle, sözleşmenin konusu olan çekişmeli husus bir alacak hakkı olduğunda, sulh sözleşmesini ifa etmeye yönelik tasarruf işlemlerini oluşturan ibra, tescil ve alacağın temliki gibi işlemlerin ayrıca yapılması gerekir. Ancak taraflar bir alacağa ilişkin sulh sözleşmesi yaparken, çoğu zaman tasarruf işlemini oluşturan ibra sözleşmesini yapma gereği duymazlar, sırf sulh sözleşmesi ile alacağın fedakârlık oranında ortadan kalktığını kabul ederler⁷⁷.

İkale Sözleşmesi

İkale sözleşmesi, varlığı sabit olan borç ilişkisi ve borçlar açısından söz konusu olur. İkale sözleşmesiyle, bir hukukî işlemle oluşan durum, yine bir hukukî işlemle ortadan kaldırılmaktadır⁷⁸. İş Hukuku'nda ise ikale, iş sözleşmesinin tarafları olan işçi ve işverenin aralarındaki mevcut iş ilişkisini karşılıklı ve birbirine uygun irade

⁷⁴9. HD. 31.03.2014, 2012/3710 E., 2014/10807 K. “İbra sözleşmesi, varlığı tartışmasız olan bir borcun sona erdirilmesine dair bir yol olmakla, varlığı şüpheli ya da tartışmalı olan borçların ibra yoluyla sona ermesi mümkün değildir. Bu nedenle, işçinin hak kazanmadığı ileri sürülen bir borcun ibraya konu olması düşünülemez. Savunma ve işverenin diğer kayıtları ile çelişen ibra sözleşmelerinin geçersiz olduğu kabul edilmelidir.” Aynı yönde kararlar için bkz., (9. HD. 4.11.2010, 2008/37372 E, 2010/31566 K; 9. HD. 28.02.2006, 2005/34504E 2006/5094 K, (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim Tarihi: 14.12.2017).

⁷⁵ *Aksu*, s. 110.

⁷⁶ *Turanboy*, s. 101 vd.

⁷⁷ *Gümüş*, M. Alper; “ Alman Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak İsviçre-Türk Borçlar Hukuku'nda İbra Sözleşmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 1995, s. 24. Yazar bu gerekçeye dayanarak, sulh sözleşmesine tasarrufu etki tanıyan görüşlere rağmen, sulh sözleşmesi ve ifaya yönelik tasarruf işlemi olan ibra sözleşmesinin farklı iki işlem olması gerektiği düşüncesindedir.

⁷⁸ *Alp*, Mustafa; “İş Hukukunda İkalenin (Bozma Sözleşmesi) Geçerlilik Koşulları”, Legal İHSGHD, Y. 2008, S. 17, s. 29.

beyanları ile anlaşarak sona erdirmeleridir⁷⁹. Taraflar yapmış oldukları yeni bir sözleşme ile mevcut iş sözleşmelerini ve bundan doğan karşılıklı hak ve borçlarını sona erdirmektedirler. Bu niteliği itibarıyla ikale, iş sözleşmesinin her iki tarafı için de tasarruf işlemidir⁸⁰.

İkale sözleşmesi yazılı veya sözlü olarak kurulabilir⁸¹. İş Kanunu'nda ve Türk Borçlar Kanunu'nda ikale sözleşmesi için herhangi bir şekil koşulu aranmamıştır. Bu nedenle de ikale sözleşmesi açık irade beyanları ile kurulabileceği gibi zımnî irade beyanı ile de kurulabilir⁸². Ancak İş Kanunu'na göre yazılı yapılması zorunlu olan iş sözleşmelerini sona erdiren sözleşmelerin de yazılı yapılması gerekir⁸³.

İkale sözleşmesi, İş Kanunu ve yürürlükteki Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Bu olanak gerek öğreti tarafından ve gerekse yargı kararları ile "sözleşme özgürlüğü" çerçevesinde kabul edilmektedir⁸⁴. Dolayısıyla ikale sözleşmesine ilişkin sorunlar yargı kararlarıyla çözülmeye çalışılmaktadır.

İbra Sözleşmesinin İkale Sözleşmesinden Farkı

İbra sözleşmesi, ikale sözleşmesi ile karıştırılan ve gerçekten de benzer özellikleri bulunan bir sözleşme türüdür. İkale sözleşmesi, bir borç ilişkisinin konusuna doğrudan doğruya etki ettiği, bazen bir tarafın bazen de her iki tarafın malvarlığının aktif kısmını azalttığı için ibra sözleşmesiyle benzetilmektedir. Ayrıca ibra sözleşmesi ve ikale sözleşmesi tasarruf işlemi niteliğinde olmaları ve borcu veya borç ilişkisini sona erdirmeleri nedeniyle benzerlik göstermektedir⁸⁵. Ancak, ibra sözleşmesi ile ikale sözleşmesini birbirinden ayıran önemli farklılıklar bulunmaktadır. İki sözleşmeyi birbirinden ayıran en önemli fark, ibra sözleşmesinin borcu sona

⁷⁹İkale Sözleşmesi hakkında daha geniş bilgi için bkz., **Süzek**, s. 525-528; **Çelik/Caniklioğlu/Canbolat**, s. 403-410; **Mollamahmutoglu/Astarlı/Baysal** İş Hukuku, s. 784-789; **Taşkent**, Savaş; İş Sözleşmesinin İkale Yoluyla Sona Erdirilmesi, Kamu-İş, Y. 2011, C. 11, S. 4, s. 1 - 7; **Eren**, s. 1258-1259; **Günay**, İ. Cevdet: "İkale Sözleşmesi", Çimento İşveren Dergisi, Eylül 2009, (İkale), s. 1 vd.; **Astarlı**, İkale, s. 5 vd.; **Alp**, s. 29; **Hromadka**, Wolfgang/**Maschmann**, Frank: Arbeitsrecht, Individualarbeitsrecht, Band I, 6. Aufl., Regensburg, 2014, § 10, rn. 6-13.

⁸⁰**Eren**, s. 1258; **Astarlı**, İkale, s. 30- 31; **Becker**, Gunnar: Die unzulässige Einflussnahme des Arbeitgebers auf die Entscheidungsfreiheit des Arbeitnehmers am Beispiel des arbeitsrechtlichen Aufhebungsvertrages, Berlin 2011. s. 36.

⁸¹ Alman Hukuku'nda ikale sözleşmelerinin yazılı ya da elektronik formda olması gerekmektedir (BGB §623), Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., **Hromadka/ Maschmann**, § 10, rn. 10.

⁸²**Ekonomi**, s. 40; **Eren**, s. 1258; **Mollamahmutoglu/Astarlı/Baysal**, İş Hukuku Ders Kitabı, s. 264; **Taşkent**, s. 2; **Aydın**, s. 4; **Çil**, Şahin: "İbra Sözleşmesi ile İkale Sözleşmesinin İş Güvencesine Etkileri", Sicil İş Hukuku Dergisi, S.7, Eylül 2007, (İkale Sözleşmesi), s. 27.

⁸³**Mollamahmutoglu/ Astarlı/ Baysal**, İş Hukuku Ders Kitabı, s. 264.

⁸⁴**Taşkent**, s. 1; **Eren**, s. 1258; **Hromadka/ Maschmann**, § 10, rn. 6.

⁸⁵**Becker**, s. 47.

erdirmeye yönelik bir sözleşme olmasına karşın; ikale sözleşmesinin önceki sözleşmeyi bütünsel olarak sona erdirmeye amacı taşımasıdır⁸⁶. Özetle, İbra sözleşmesi dar anlamda borcu sona erdirmekte iken ikale sözleşmesi geniş anlamda borcu sona erdirir⁸⁷. İ kale sözleşmesi bütün hukukî ilişkiyi ortadan kaldırdığından İbra sözleşmesinden daha kapsamlıdır⁸⁸. İbra sözleşmesi ile tarafların ortadan kaldırdığı sözleşme veya borç ilişkisi değil, söz konusu sözleşmesel ilişkisinden doğan borçlardan biridir. İbra edilen borç veya borçlara rağmen, sözleşme ilişkisi varlığını sürdürmektedir. Oysa, ikale sözleşmesinde iş ilişkisi tüm hak ve borçları ile ortadan kalkmaktadır⁸⁹.

İbra sözleşmesi borcu sona erdiren bir sözleşme olmasına rağmen ikale sözleşmesi, sözleşmeyi bozarak ortadan kaldırır. Başka bir anlatımla, iki sözleşme arasındaki temel fark, İbra sözleşmesi önceki sözleşmeden doğan borçları ortadan kaldırmasına rağmen, ikale sözleşmesinin önceki sözleşmeyi tümüyle sona erdirmesinin yanında kendine özgü yeni borçlar doğurabilmesidir⁹⁰.

Anlaşma Belgesinin Hukukî Niteliği

Mevzuatta arabuluculuk sonucunda yapılan anlaşma belgesinin hukukî niteliğine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Arabuluculuk sonucunda düzenlenen anlaşma belgesi niteliği itibarıyla bir maddi hukuk sözleşmesidir⁹¹. Bu nedenle de bir sözleşmede bulunması gereken temellerden birinin eksik olması hâlinde uygulanabilirliğini yitirir. Borçlar hukuku bakımından gerekli görülen asgarî koşullar, arabuluculuk sonucu imzalanan sözleşmede sağlanmış olmalıdır⁹². Diğer sözleşmelere karşı ileri sürülebilen hata, hile, ikrah gibi iddialar, bu sözleşme için de geçerlidir, yani sözleşme hukuku kuralları uygulanır⁹³. Anlaşma belgesinde yer alan sözleşme hata, hile, ikrah sonucu meydana gelmiş ise sözleşmenin iptali istenebilir⁹⁴. Çünkü sözleşme karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanı ile oluştuğu için TBK'nın 39. maddesi uyarınca, hata veya hile sebebiyle ya da ikrah sonucunda sözleşme yapan taraf olarak, hata veya hileyi öğrendiği ya da ikrahın etkisinin

⁸⁶ *Mollamahmutoglu/Astarlı/Baysal*, İş Hukuku, s. 1188; *Aydın*, s. 5.

⁸⁷ *Mollamahmutoglu/Astarlı/Baysal*, İş Hukuku, s. 1188; *Turanboy*, s. 38; *Çil*, İ kale Sözleşmesi, s. 26 ; *Çil*, İş Hukukunda İbra Sözleşmesi, s. 135; *İzmirlioğlu*, s. 1466; *Sevimli*, s. 84 vd.; *Aydın*, s. 5; *Aydoğdu*, s. 717.

⁸⁸ *Aksu*, s. 111.

⁸⁹ *Eren*, s. 1258; *Turanboy*, s. 99; *Becker*, s. 48; *Alpagut*, İ kale Sözleşmesi, s. 44-45; *Aydın*, s. 5; *Çil*, İ kale Sözleşmesi, s. 26.

⁹⁰ *Günay*, İ kale, s. 7.

⁹¹ *Yazıcı Tıktık*, s. 51.

⁹² *Yeşilirmak*, Ali/*Kekeç*, Elif Kısmet (Ed.): Temel Arabuluculuk Eğitimi Katılımcı Kitabı, Eylül 2017, <http://www.adb.adalet.gov.tr./arabuluculukkatilimcielkitabi.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.01.2018), s. 178.

⁹³ *Taşpolat Tuğsavul*, s. 152; *Yeşilirmak/Kekeç*, s. 178.

⁹⁴ *Ekonomi*, s. 38; *Doğan*, s. 175-178.

ortadan kalktığı andan başlayarak bir yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirebilecek diğer bir deyişle, sözleşmenin iptal edilmesini talep edebilecektir⁹⁵.

Anlaşma belgesinden doğan ilişkinin hukukî niteliği belgenin içeriğine göre belirlenir⁹⁶. Arabuluculuk kurumunun temelinde, sulh sözleşmesinin yattığı kabul edilirse, arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflarca yapılan sözleşmenin sulh sözleşmesi olup olmadığının tespit edilebilmesi için sulh sözleşmesinin unsurlarının varlığının araştırılması gerekir⁹⁷. Arabuluculuk faaliyeti mahkeme dışında gerçekleştiği için bu faaliyet kapsamında taraflar arasında yapılan sözleşme mahkeme dışı sulhun unsurları dikkate alınarak değerlendirilmelidir⁹⁸.

Ancak şunu belirtmek gerekir ki, arabuluculuk faaliyeti sonucunda yapılan her sözleşme sulh sözleşmesi niteliği taşır diyemeyiz. Arabuluculuk faaliyeti sonucunda varılmak istenen sonuç tarafların azami menfaatlerinin karşılandığı bir uzlaşma olduğuna göre, bu nitelikte bir uzlaşmaya ulaşılması için ideal olan her iki tarafın da karşılıklı fedakârlıklarda bulunmasıdır⁹⁹. Her ne kadar ideal olan tarafların karşılıklı fedakârlıklarda bulunarak bir anlaşmaya ulaşması ise de arabuluculukta anlaşma bakımından bu bir zorunluluk değildir¹⁰⁰. Bu nedenle de arabuluculuk faaliyeti sonucunda yapılan anlaşmaların bazıları sulh sözleşmesi niteliğinde ise de bazıları değildir¹⁰¹. Arabuluculuk sonucu yapılan bazı anlaşmalar ibra sözleşmesi

⁹⁵ *Aydoğdu*, s. 720-721; *Çil*, İş Hukukunda İbra Sözleşmesi, s. 143-146; 9 HD., 14.02.2012, 3153/4107, “İbranamenin geçerli olup olmadığı 01.07.2012 tarihine kadar yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanununun irade fesadını düzenleyen 23-31 inci maddeleri yönünden de değerlendirilmelidir. İbra sözleşmesi yapılırken taraflardan birinin esaslı hataya düşmesi, diğer tarafın veya üçüncü şahsın hile ya da korkutmasıyla karşılaşması halinde, ibra iradesinden söz edilemez.” (<http://ismahkemesi.com/2015/10/ibraname-ile-ilgili-yargitay-kararlari>), (Erişim Tarihi: 16.12.2017).

⁹⁶ *Kıyak*, s. 531.

⁹⁷ Arabuluculuğun temelinde de sulh kurumu bulunmaktadır. Bu konuda bkz., *Sungurtekin Özkan*, Meral: “Avukatlık Kanununun 35/A Maddesi Çerçevesinde Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, MİHDER, 2005/2 s. 356; *Tanrıver*, Süha: “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”, TBBD, S. 64, 2006, s. 172; *Yılmaz*, Ejder: “Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 846.

⁹⁸ *Hess*, Burkhardt/*Sharma*, Daniel: “Rechtsgrundlagen der Mediation”, Handbuch Mediation (Ed.) *Haft/Schliffen*, Münih 2002, §26, rn. 4; “Arabulucudan beklenen tarafları sulh etmektir. Taraflar sulh olurlarsa dava açılmasından sonra arabulucuya başvurulması halinde gerçekleşmişse mahkeme içi sulh, dava açılmadan önce gerçekleşmişse mahkeme dışı sulh olacaktır.” Bkz., *Kuru*, Baki: “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş ve Öneriler”, MİHDER 2010/2, s. 243.

⁹⁹ *Tanrıver*, s. 172.

¹⁰⁰ *Özmumcu*, s. 372 vd.

¹⁰¹ *Yazıcı Tıktık*, s. 52.

niteliği de taşıyabilir¹⁰². Hatta bazıları sulh sözleşmesi niteliğinde olup içerisinde ibra hükümlerini barındırabilir. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, mahkeme dışı uyuşmazlık çözüm yöntemleri sulh sözleşmesinden daha geniş niteliktedir.

Tarafların “*sulh ve ibraname*” başlıklı bir belgeyle iş ilişkisini sona erdirdikleri, aynı anda işçinin kıdem-ihbar tazminatları, yıllık izin ücreti ve diğer alacakları konusunda miktar belirtilerek anlaştıkları, işe iade davasına konu bir olayda Yargıtay, “*anılan belge fesihden sonra düzenlendiği için sulhname olarak kabul edilemez*” ifadesine yer vermiştir¹⁰³. Yargıtay’ın bu kararına göre, arabuluculuk sonunda düzenlenen anlaşma belgesi de iş sözleşmesinin feshinden sonra arabuluculuğa başvurulduğu durumlarda sulh sözleşmesi olarak nitelendirilemeyecektir. Ancak, Yargıtay kararının “*sulh sözleşmesine*” ilişkin kısmı sulh sözleşmesinin, fesihden sonra yapılmasına ve bir belge ile düzenlenmesine hukukî bir engel bulunmaması sebebiyle eleştirilmektedir¹⁰⁴. Çünkü işçi ile işveren arasındaki işçi alacaklarına ilişkin uyuşmazlıklar daha çok fesih sonrası ileri sürülmekte ve fesih sonucu işçinin doğan hakları üzerinde belirsizlik veya anlaşmazlık çıkmaktadır¹⁰⁵. Dava konusu uyuşmazlıkta tarafların sulh ve ibraname başlığıyla düzenledikleri belgede sulh sözleşmesinden bahsedilse de gerçek bir sulh sözleşmesinin varlığını ortaya koyacak taraf iradelerine ilişkin bir açıklama yoktur; özellikle taraflar arasında hangi konularda anlaşmazlık çıktığı ya da şüpheli durumun sonlandırılmak istendiği bu amaçlarla verilen taviz, yapılan fedakârlıkların neler olduğu veya ihtilafsız olan hangi alacağın kaldırılmasında ne gibi taviz ve fedakârlıklarda bulunarak anlaşma sağlandığı konusunda taraf iradelerine yer verilmemiştir. Bu sebeple anılan belge fesihden sonra düzenlendiği için değil; sulh sözleşmesinin varlığını ortaya koyacak taraf iradelerine ilişkin bir açıklama içermediği için sulh sözleşmesi olarak kabul edilmemiştir¹⁰⁶. Buna göre, arabuluculuk sonunda düzenlenen anlaşma belgesinin içeriğinden tarafların aralarındaki uyuşmazlığı sonlandırmak amacıyla karşılıklı olarak verdikleri tavizin ve yaptıkları fedakârlığın ne olduğu anlaşılabilirse anlaşma belgesi sulh sözleşmesi olarak nitelendirilir.

¹⁰² Sulh kendisi gibi bir özel hukuk kurumu olan ibradan farklılık gösterir. “... sulhle taraflar karşılıklı olarak fedakârlıkta bulunmak suretiyle uyuşmazlığı sona erdirdikleri halde; ibrada, alacaklı borçlu ile yapacağı bir sözleşmeyle onun herhangi bir fedakârlıkta bulunmasına gerek olmaksızın borcun sona erdirilmesini sağlamakta bir başka ifade ile onu borcundan kurtarmaktadır” **Tanrıver**, Süha, Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler, Prof. Dr. İlhan Öztrak’a Armağan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 1994, C. 46, S. 1-2, s. 333.

¹⁰³9. HD., 11.11.2004 T., 9481/25644, **Ekonomi**, Münir: “İş Sözleşmesinin Sona Erdirilmesinde Tarafların Anlaşması, İbraname ile İş Güvencesi Davasından Feragat ve Sulh”, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Yargı Kararları ve İncelemeleri Dergisi, C.1, S.1, Y. 2006, s. 46.

¹⁰⁴ **Ekonomi**, s. 46.

¹⁰⁵ **Ekonomi**, s. 46.

¹⁰⁶ **Ekonomi**, s. 46.

Önemle belirtilmelidir ki, yapılan sözleşmenin başlığı, o sözleşmenin türünün belirlenmesi bakımından hâkimi bağlamayacaktır. Örneğin, içeriği ibra olduğu hâlde sözleşmeye sulh sözleşmesi başlığı konmuş olması sonucu değiştirmez¹⁰⁷. Arabuluculuk faaliyeti sonucunda düzenlenen anlaşma belgesinin başlığında anlaşma belgesi yazıyor olması onun sulh sözleşmesi ya da ibra sözleşmesi olma niteliğini değiştirmez.

Anlaşma belgesinden doğan ilişkinin hukukî niteliği belge içeriğine göre belirlenir. Anlaşma belgesi, geçerliliği yazılı ve nitelikli şekil şartına tâbi olan bir sözleşmeyi içeriyorsa, kanunun ilgili sözleşme için aradığı şekil şartlarını içermelidir¹⁰⁸.

“...dosyada mevcut arabulucu nezaretinde düzenlenen anlaşma belgesinin ...ikinci maddesinde kıdem ve ihbar tazminatları toplamından oluşan 11.668,82 TL. ödeme dışında işveren nezdindeki kıdem, ihbar, fazla çalışma, genel tatil hafta tatili, yıllık izin prim, ikramiye, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacakları dahil olmak üzere hiçbir hak ve alacağı kalmadığı kalmış olsa bile bu miktarın dışındaki alacaklardan feragat ettiğini, işvereni her şekilde ibra ettiğini kabul ettiği yönünde ibare bulunduğu anlaşılmaktadır.¹⁰⁹”

Kanaatimizce yukarıda yer alan kararda geçen anlaşma belgesi bir ibra hükümü içermektedir. Tarafların karşılıklı fedakârlıklarda bulunmaları durumunda söz konusu anlaşmayı mahkeme dışı sulh sözleşmesi olarak da nitelendirebiliriz. Ancak bu durumda da sulh sözleşmesinin içerisinde ibra hükümlerini barındırdığını kabul etmek gerekir. Karara ilişkin uyuşmazlıkta işveren tarafından yapılan bir fesih olduğu için ikale sözleşmesinin varlığından söz edemeyiz. Çünkü ikale sözleşmesiyle taraflar iş sözleşmesini anlaşarak sona erdirmektedirler. Bu nedenle ikale sözleşmesi iş ilişkisi devam ederken imzalanmalıdır¹¹⁰.

Anlaşma belgesinin ibra hükümü içerdiği veya ibra sözleşmesi niteliği taşıdığı, diğer bir deyişle, işçinin işvereni borçtan kurtarmasının söz konusu olduğu durumlarda kanaatimizce, Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinde yer alan şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir¹¹¹. Aksi hâlde, iş hukukunun ve Türk

¹⁰⁷ *Ekonomi*, s. 46-47.

¹⁰⁸ *Kıyak*, s. 532.

¹⁰⁹ 9. HD. 8.12.2016, 25300/21744 (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim Tarihi: 12.11.2017), Bu kararın değerlendirilmesi için bkz., *Odaman*, s. 1757 vd.

¹¹⁰ *Sevimli*, s. 96.

¹¹¹ 9. HD. 8.12.2016, 25300/21744 “.....Diğer taraftan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinin ikinci fıkrasında “...ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran noksansız ve banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibraname kesin olarak hükümsüzdür.” düzenlemesine yer verilmiştir. 6098 sayılı TBK'un bu düzenlemesi emredici niteliktedir. Bu düzenleme nedeni ile işveren ve işçi arasında, işçilik

Borçlar Kanunu'nun 420. maddesinin getiriliş amacından uzaklaşmış oluruz. Ayrıca 420. maddedeki düzenlemeden önce de Yargıtay iş ilişkilerinin sulh sözleşmesi, ibra sözleşmesi ve ikale sözleşmesi gibi anlaşmalar ile sona ermesi durumunda bu sözleşmelerinin dar yorumlanması gerektiği belirtmiştir¹¹². Bu durum, iş hukukuna hâkim olan işçiyi koruma ve işçi lehine yorum ilkelerinin doğal bir yansıması olarak görülmelidir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 420. maddesindeki hükümlerinin bir kısmı bazı yazarlar tarafından eleştirilmektedir¹¹³. Öğretide bir görüşe göre, ibra başlığı taşınmasına rağmen aslında borcun ifa ile sona ermesine ilişkin düzenlemeyi içeren ve eleştirilen TBK'nın 420. maddesinin arabuluculuk anlaşması niteliği bakımından kriter olarak kabul edilmesi uygun değildir¹¹⁴. Ancak kanunda yer alan düzenlemeler Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmedikçe uygulanmak zorundadır.

Anlaşma belgesi, geçerlilik şartlarına ve/veya şekil şartına tâbi kılınan bir sözleşmeyi içeriyorsa, kanunun bu sözleşmeler için aradığı şartları ihtiva etmelidir. Bir sözleşme sırf arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlenmesi nedeniyle maddi hukukta tâbi olduğu geçerlilik ve/veya şekil şartlarından muaf tutulamaz. Aksi düşünce hukuk sistemi içerisinde çelişkiye yol açabileceği gibi arabuluculuk kurumunun kötüye kullanılmasına sebep olur. Ancak öğretilerdeki aksi görüşe göre, arabuluculuk bir yargılama süreci olmadığı için maddi hukuktaki emredici kurallar arabuluculuk süreci bakımından bağlayıcı olmayacak, arabuluculuk faaliyeti sonucunda işçi ve işverenin işçilik alacakları konusunda anlaşmaları durumunda, yapılan anlaşma ibra sözleşmesi olarak nitelendirilemeyecektir¹¹⁵. Bu görüşe göre, iş ilişkisinin sona ermesinden sonra taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlığın arabuluculuk yoluyla çözüme kavuşturulması durumunda Türk Borçlar Kanunu'nun emredici hükümleri bağlayıcı olmayacaktır¹¹⁶. Maddi hukuktaki emredici kuralların, arabuluculuk sonunda imzalanan anlaşma belgesi açısından bağlayıcı olmayacağı görüşünün arabuluculuk sürecinin bir yargılama süreci

alacakları konusundaki uyuşmazlığa ilişkin arabuluculuk tutanağının düzenlendiği tarih ve ibra beyanının içeriği dikkate alındığında, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri bir zamanda uyuşmazlık konusu olmadan ve işçinin başvurusu bulunmadan ibra niteliğinde arabuluculuk tutanağı düzenlemişlerdir. Alınan bu ibra niteliğindeki tutanak, tarih ve içeriği itibarı ile arabuluculuğa ve niteliği itibarı ile de cebri icraya elverişli değildir." Yargıtay da vermiş olduğu bu kararda anlaşma belgesinin içerisinde ibra hükümü barındırması durumunda TBK'nın 420. maddesindeki şartların gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir.

¹¹² Bkz., 9. HD., 26.12.2009, 2008/12224 E., 2009/37011 K., (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim Tarihi: 15.12.2017).

¹¹³ Eleştiriler için bkz., **Özdemir**, Eleştiriler Bakış, s. 111 vd.

¹¹⁴ **Odaman**, s. 1763.

¹¹⁵ **Canbolat**, Talat (Ed.): İş Hukukunda Arabuluculuk Uzmanlık Eğitimi Kaynak Kitabı, <http://www.adb.adalet.gov.tr/ishukukundauzmanlikegitim.pdf>, (Erişim Tarihi: 08.01.2018), s. 104; Ayrıca bkz., **Odaman**, s. 1762-1763.

¹¹⁶ **Canbolat** (Ed.), s. 104.

olmamasına dayandırılması kanımızca isabetli değildir. Hiç şüphesiz arabuluculuk bir yargılama faaliyeti değildir. Yargılama faaliyeti olmaması nedeniyle arabuluculukta gerçeğin ortaya çıkarılmasına yönelik olarak bir ispat faaliyeti yoktur, usûl kanunlarında dava sürecine ilişkin olarak öngörülen kurallar arabuluculuk sürecinde uygulanmaz. Arabulucu süreç sonunda her hangi bir karar vermez, altlama¹¹⁷ faaliyeti yapmaz. Arabulucunun işlevi esas itibarıyla tarafların uyuşmazlık ve çözüm seçenekleri üzerinde müzakere edebilecekleri ortamı hazırlamaktır. Tarafların anlaşmasının, arabuluculuk sürecinden sonra gerçekleşmesi, varılan anlaşmanın sözleşme niteliğini değiştirmez. Bu sebeple maddi hukukta sözleşmeler için getirilen sınırlamalar arabuluculuk sonunda düzenlenen anlaşma belgesi için de geçerli olmalıdır.

Anlaşma belgesi ister iş sözleşmesi ilişkisi devam ederken onu sona erdirmek amacıyla düzenlenerek ikale sözleşmesi niteliğinde olsun¹¹⁸, isterse karşılıklı tavizler verilerek sulh sözleşmesi niteliğinde olsun, bu belgede işçinin işverenden olan ücret, fazla çalışma, hafta tatili, gibi işçilik alacakları konusunda işvereni borçtan kurtardığını beyan etmesi durumunda esasen anlaşma belgesinin içeriğinde bir ibra sözleşmesi mevcuttur¹¹⁹. Daha önce de belirttiğimiz üzere ibra hükümü niteliğinde olan anlaşma belgesinin 6098 sayılı TBK. md.420/f.2'de belirtilen şartları taşıması gerekmektedir¹²⁰. TBK. md.420/f.2'ye göre, "İşçinin işverenden alacağına ilişkin ibra sözleşmesinin yazılı olması, ibra tarihi itibarıyla sözleşmenin sona ermesinden başlayarak en az bir aylık sürenin geçmiş bulunması, ibra konusu alacağın türünün ve miktarının açıkça belirtilmesi, ödemenin hak tutarına nazaran banka aracılığıyla yapılması şarttır. Bu unsurları taşımayan ibra sözleşmeleri veya ibraname kesin olarak hükümsüzdür." *Astarlı*'ya göre, TBK md. 420. maddenin 2. fıkrası sonucunda iş sözleşmesinden doğan tüm alacak ve tazminat hakları konusunda bir ibra sözleşmesinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için iş sözleşmesinin sona erme tarihinden itibaren en az bir aylık bir sürenin geçmiş olması gereklidir. Bu hükümlerle kanun koyucu sözleşmenin devamında olduğu gibi, iş sözleşmesinin sona erme tarihinden itibaren geçecek bir aylık süre içerisinde de ibraname düzenleme yasağı getirmiştir. Burada kanun koyucunun amacı, işverenle kişisel ve hukukî bağımlılık ilişkisi içinde olan ve iş sözleşmesinin

¹¹⁷ Altlama soyut hukuk kuralının somut olaya uygulanarak bir hükme-karara varılmasıdır. (*Özkes*, Muhammet: Temel Hukuk Bilgisi, 6. Bası, Ankara 2015, s. 92, 93).

¹¹⁸ Bu durum iki şekilde ortaya çıkabilir: İlk olarak taraflar henüz uyuşmazlık çıkmadan mevcut sözleşme koşullarında değişiklik yapmak ve mevcut sözleşmeyi anlaşarak sona erdirmek konusunda arabuluculuğa başvurabilirler. Buradaki arabuluculuk hiç şüphesiz zorunlu değil, ihtiyari arabuluculuktur. İkinci olarak iş sözleşmesi devam ederken taraflardan biri İşMK m. 3 kapsamındaki karşı taraftan olan alacağı için zorunlu arabuluculuğa başvurmuş, ancak müzakereler esnasında taraflar anlaşarak devam eden iş sözleşmesini sonlandırma kararı almış olabilirler.

¹¹⁹ İ kale sözleşmesi içeriğindeki ibra sözleşmelerinin geçerliliği hakkında bkz., *Astarlı*, İbra Hükümleri, s. 44; *Çelik/Caniklioğlu/Canbolat*, s. 410.

¹²⁰ Bkz., s. 25.

devamında ve iş sözleşmesinin sona ermesinden sonraki bir aylık sürede, mevcut talep hakları bakımından işvereni ibra etmek konusunda serbest iradesini kullanamayacağı kabul edilen işçiyi korumak ve bir karşılığı olmaksızın işverenden olan talep haklarından vazgeçmesini engellemektir¹²¹.

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18. maddesine eklenen ek beşinci fıkraya göre artık arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması hâlinde, üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmaz. Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşılan hususlar hakkında dava açılabilmesi söz konusu anlaşma belgesinin geçersizliğinin tespitinden sonra mümkündür. Anlaşma belgesine rağmen taraflar, irade sakatlığı veya anlaşma belgesinin, hukukî niteliğinin gereği olan geçerlilik ve şekil koşullarını taşıyamaması nedenleriyle anlaşılan hususlar hakkında dava açmışlarsa, mahkeme öncelikle anlaşma belgesinin geçerli olup olmadığını tespit edecektir. Anlaşmanın geçersizliğinin tespitinden sonra mahkeme asıl talep hakkında karar verir. Anlaşmanın geçerli olduğu tespit edilmişse asıl talep incelenmez, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18. maddesine eklenen ek beşinci fıkra gereği davanın reddine karar verilir.

Sonuç

Kanun koyucu ibra yasağında sözleşmenin sona ermesini esas almış olup, iş sözleşmesinin sona erme türleri veya uyuşmazlık çözüm yöntemi bakımından bir ayırım yapmış değildir. İş sözleşmesi ister fesih ve ikale ile sona ersin, isterse işçi ve işveren aralarındaki uyuşmazlığı sona erdirmek amacıyla, karşılıklı müzakere sonucu ya da arabuluculuk süreci sonucunda bir sözleşme yapılarak sona ersin, söz konusu yasak geçerli olacaktır. Bununla birlikte anlaşma belgesinin içeriğinde yer alan ibraya ilişkin hükümlerin geçersizliği, kural olarak anlaşma belgesinin tamamen geçersizliğine neden olmaz. Çünkü TBK. md.27/f.2 gereğince, sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez¹²². Kanaatimizce, iş sözleşmesinin sona ermesinden sonra düzenlenecek olan ibra sözleşmeleri TBK'nın 420. maddesindeki kriterleri taşımak zorundadır. Kanunda yer alan bu hüküm emredici niteliktedir. Emredici nitelikteki hükümler tarafların anlaşması suretiyle değiştirilemez. Bu sebeple emredici hükümlere aykırı olarak yapılan anlaşma belgelerinin içeriğinin arabuluculuğa elverişli olmadığı kabul edilmelidir. İçerisinde ibra hükümleri taşıyan her türlü sözleşme her ne isim altın yapılırsa yapılsın kanunda aranan kriterleri taşımak zorundadır. Aksi hâlde, sırf ibra sözleşmesine ilişkin hükümlerden kaçınmak amacıyla tarafların başka hukukî kurumları kullanarak birbirlerine ibra etmelerine olanak tanınmış olunacaktır.

¹²¹ *Astarlı*, İbra Hükümleri, s. 44.

¹²² İkale sözleşmesi içeriğindeki ibra sözleşmelerinin geçerliliği hakkında bkz., *Astarlı*, İbra Hükümleri, s. 44; *Çelik/ Caniklioğlu/ Canbolat*, s. 410.

KAYNAKÇA

- Aksu, M. (2013) “Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Yenilikler İbra”, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi**, C. 8, Özel Sayı, 97-130.
- Alp, M. (2008) “İş Hukukunda İkalenin (Bozma Sözleşmesi) Geçerlilik Koşulları”, **Legal İHSGHD**, S. 17, 27-46.
- Alpagut, G. (2007) “İş Sözleşmesinin Sona Ermesine İlişkin Sözleşmesel Kayıtlar ve Sözleşmenin Tarafların Anlaşmasıyla Sona Ermesi”, **İstanbul Barosu ve Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarafından Ortaklaşa Gerçekleştirilen 11. İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Toplantısı**, 8-9 Haziran, İstanbul: İstanbul Barosu Yayını, 19-52. (İkale Sözleşmesi)
- Alpagut, G. (2011) “Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Devri, Sona Ermesi, Rekabet Yasası, Cezaî Şart ve İbranameye İlişkin Hükümleri”, **Legal İHSGHD**, C.8, S. 31, 913-959, (İbraname),
- Astarlı, M. (2013) **İş Hukukunda İkale (Bozma Sözleşmesi)**, 1. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi.
- Astarlı, M. (2015) “İkale İçerisinde Yer Alan İbra Hükümlerinin Geçerliliği Sorunu”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 34, 41-46. (İbra Hükümleri)
- Atalı, M. (2017) **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, C. III, 15. Bası, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Aydın, U. (2004) “İş Sözleşmesinin Anlaşma ile Sona Erdirilmesi”, **Çimento İşveren Dergisi**, <http://www.ceis.org.tr/dergidocs/mak1.Pdf>, (Erişim Tarihi: 06.12.2017)
- Aydoğdu, M. (2002) “Hizmet Akdinin Sona Ermesine İlişkin Olarak İbraname”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y.1, Ocak, 711-733.
- Becker, G. (2011) **Die unzulässige Einflussnahme des Arbeitgebers auf die Entscheidungsfreiheit des Arbeitnehmers am Beispiel des arbeitsrechtlichen Aufhebungsvertrages**, Berlin: Berliner Juristische Universitätsschriften: Zivilrecht.
- Becker, H. (1972) **İsviçre Medeni Kanun Şerhi**, C. IV, Borçlar Kanunu, I. Kısım, Genel Hükümler, Fasikül (Çev. Saim Özkök) içinde, Ankara: Vedat Kitapçılık.
- Canbolat, T. (Ed.) **İş Hukukunda Arabuluculuk Uzmanlık Eğitimi Kaynak Kitabı**, <http://www.adb.adalet.gov.tr/ishukukundauzmanlikegitim.pdf>, (Erişim Tarihi: 08.01.2018).
- Çil, Ş. (2004) “İş Hukukunda İbra Sözleşmesi”, **Yargıç Resul Aslanköylü’ye Armağan, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, C.7, S. 3, 129-159, (İş Hukukunda İbra Sözleşmesi).

- Çil, Ş. (2007) “İbra Sözleşmesi ile İkale Sözleşmesinin İş Güvencesine Etkileri”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S.7, Eylül, 25-36, (İkale Sözleşmesi).
- Çil, Ş. (2011) “6098 Sayılı Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde İş Hukukunda İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 21, Mart, 66-85, (İbra Sözleşmelerinin Geçerliliği).
- Çil, Ş. (2013) **Türk Borçlar Kanunu Hükümleri ve Yargıtay İlke Kararlarına Göre İş Hukukunda İbraname**, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları, (İbraname).
- Doğan, M. (1975) “Türk İş Hukukunda İbra Sözleşmesi”, **Yargıtay Dergisi**, C. 5, S. 1, s. 157-193.
- Ekonomi, M. (2006) “İş Sözleşmesinin Sona Erdirilmesinde Tarafların Anlaşması, İbraname ile İş Güvencesi Davasından Feragat ve Sulh”, **Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Yargı Kararları ve İncelemeleri Dergisi**, C.1, S.1, 29-48.
- Eren, F. (2014) **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 17. Baskı, Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları.
- Ertekin, Ö. (2007) **Açıklamalı-İçtihatlı, İş Hukukunda İbra**, Ankara: Kartal Yayınevi.
- Eyrenci, Ö. (1985) **Ücret ve İşin Düzenlenmesi Açısından Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi (1979-1983)**, İstanbul: İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Milli Komitesi Yayını.
- Gümüş, M. A. (1995) **Alman Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak İsviçre-Türk Borçlar Hukuku’nda İbra Sözleşmesi**, İstanbul: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.
- Günay, İ. C. (2009) “İkale Sözleşmesi”, **Çimento İşveren Dergisi**, Eylül, 4-25, (İkale).
- Günay, İ. C. (2017) **İş Yargısı ve Arabuluculuk**, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Güzel, A. (2016) “İş Mahkemesi Kanunu Tasarısı Taslağı Hakkında Bazı Aykırı Düşünceler!”, **Çalışma ve Toplum Dergisi**, S. 50, 1131-1146.
- Hess, B. ve Sharma, D. (2002) **“Rechtsgrundlagen der Mediation”**, Handbuch Mediation (Ed.) Haft/Schliffen, Münih: C.H.BECK.
- Hromadka, Wolfgang/Maschmann, Frank (2014) **Arbeitsrecht Band I,, Individualarbeitsrecht**, 6. Aufl., Regensburg: Springer.
- İzmirlioğlu, A. (2014) “6098 Sayılı Kanuna Göre İbraname”, <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/12-Ay%C3%A7a%20B0ZM%C4%B0RL%C4%B0O%C4%9ELU.pdf>, s. 1457-1482 (Erişim Tarihi: 10.11.2017).
- Kekeç, E. K. (2014) **Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler**, Ankara: Adalet Yayınları.
- Keser, H. (1999) “İş Hukukunda İbraname Uygulamaları”, **Kamu-İş**, C. 5, S.1, Temmuz, 101-111.

- Kılıçoğlu, A. (2014) **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Genişletilmiş** 18. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi.
- Kıyak, E. (2015) “Arabuluculuk Sonunda Ulaşılan Anlaşma Belgesinin Hukukî Niteliği”, **TAAD**, Y. 6, S. 21, Nisan, 523-548.
- Kuru, B. (2010) “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş ve Öneriler”, **MİHDER** 2010/2, 237-246.
- Mollamahmutoglu, H./Astarlı, M./Baysal, U. (2014) **İş Hukuku**, 6. Baskı, Ankara: Turhan Yayınevi, (İş Hukuku).
- Mollamahmutoglu, H./Astarlı, M./Baysal, U. (2017) **İş Hukuku Ders Kitabı**, Cilt: 1, Bireysel İş Hukuku, Ankara: Turhan Yayınevi, (İş Hukuku Ders Kitabı).
- Odaman, S. (2017) “Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin, 08.12.2016 tarihli, 2016/25300 E., 2016/21744 K. Numaralı İlamının Değerlendirilmesi” **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, Şeref ERTAŞ Armağanı, Özel Sayı**, İzmir, 1755-1766.
- Oğuzman, K. ve Öz, T. (2014) **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanununa Göre Güncellenip Geliştirilmiş**, 12. Baskı, C. 1, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Önen, E. (1972) **Medeni Yargılama Hukukunda Sulh**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
- Özbek, M. S. (2016) **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, C. I, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları.
- Özbek, M. S. (2016) **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, C. II, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları.
- Özdemir, E. (2007) “İş Hukukunda İbraname Uygulamaları”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S.5, Mart, 31-47. (İş Hukukunda İbraname)
- Özdemir, E. (2011) “6098 Sayılı Borçlar Kanunu'nun İş Sözleşmesinin Sona Ermesine İlişkin Hükümlerine Eleştirel Bakış”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 24, Aralık, 107-114. (Eleştirel Bakış).
- Özdemir, E. (2013) “İkale ve Alternatif Bir Öneri Olarak Sulh Sözleşmesi”, **Çimento Endüstrisi İşverenleri Dergisi**, C. 27, S. 3, Mayıs, 32-51, (Sulh Sözleşmesi).
- Özekes, M. (2015) **Temel Hukuk Bilgisi**, 6. Bası, Ankara.
- Özekes, M. (2017) **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, C. III, 15. Bası, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, (Pekcanitez Usûl).
- Özmumcu, S. (2013) **Uzak Doğu'da Arabuluculuk Anlayışı İle Türk Hukuk Sistemindeki Arabuluculuk Kurumuna Genel Bir Bakış**, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Pekcanitez, H. (2007) “Tasarı Üzerine Genel Tartışma ve Değerlendirme”, **Medeni Usûl Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı VI, Medeni Usûl ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı VI**, 19-20 Ekim, İzmir Çeşme, s. 290-299.

- Semizoglu, H. (2008) “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Yasa Tasarısı Kapsamında, Tarafların Üzerinde Serbestçe Tasarruf Edebilecekleri İş veya İşlemlerden Doğan Özel Hukuk Uyuşmazlıkları”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 82, S. 5, 2411-2415.
- Sevimli, K. A. (2009) “İş Hukukunda İbra ve İkale Sözleşmelerinin Geçerlilik Koşulları Konusundaki Gelişmeler”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 14, Haziran, 84-109.
- Sungurtekin Özkan, M. (2005) “Avukatlık Kanununun 35/A Maddesi Çerçevesinde Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, **MİHDER**, 2005/2, 353-369.
- Süzek, S. (2017) **İş Hukuku**, 14. Baskı, Ankara: Beta Yayıncılık.
- Şen, M. (2011) “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre İş Hukukunda İbra Sözleşmesi”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 24, Aralık, 74-83.
- Tanrıver, S. (1994) Mahkeme Huzurunda Yapılan Sulhler, **Prof. Dr. İlhan Öztrak’a Armağan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 46, S. 1-2, 333-348.
- Tanrıver, S. (2006) “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”, **TBBD**, S.64, 151-177.
- Taşkent, S. (2011) “İş Sözleşmesinin İkale Yoluyla Sona Erdirilmesi”, **Kamu-İş**, C. 11, S. 4, 1-7.
- Taşpolat Tuğsavul, M. (2012) **Türk Hukukunda Arabuluculuk (6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıkları Arabuluculuk Kanunu Çerçevesinde)**, Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları.
- Turanboy, K. N. (1998) **İbra Sözleşmesi**, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Uluslan, B. (2011/2-2012/2) “Sulh Sözleşmeleri”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı, Prof. Dr. Erhan ADAL’a Armağan, 975-992.
- Uluslan, İ. (1971) “Maddi Hukuk ve Usûl Hukuku Bakımından Sulh Sözleşmesi”, **MHAD**, S. 7, 149-203.
- Von Tuhr, A. (1953) **Borçlar Hukuku**, C.2, Tercüme Eden Cevat Edege, İstanbul: Yargıtay Yayınları.
- Yavuz, C. (2011) **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 9. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Yeşilirmak, A./Kekeç, E. K. (Ed.), (2017) **Temel Arabuluculuk Eğitimi Katılımcı Kitabı**, Eylül, <http://www.adb.adalet.gov.tr./arabuluculukkatilimcielkitabı.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.01.2018).
- Yılmaz, E. (2004) “Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, **75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı**, Ankara, 843-856.